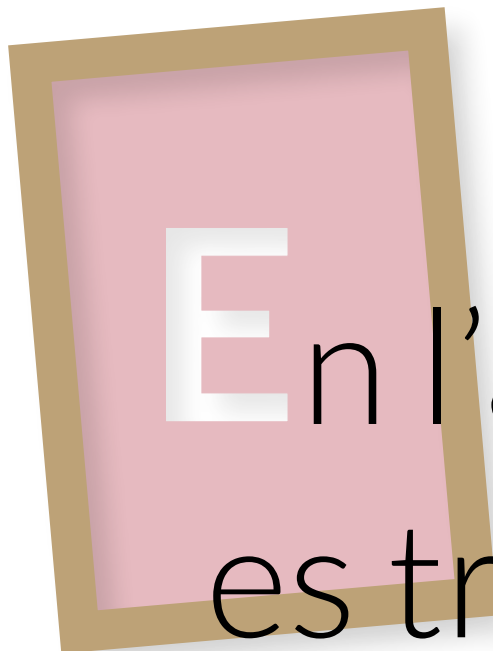

La serigrafia artística en el palmito publicitari

En l'actualitat, la indústria del palmito d'Aldaia es troba activa i confecciona milers de ventalls que es venen en tot el món per a publicitar marques, empreses, esdeveniments nacionals i internacionals, museus, exposicions, ciutats i fins i tot celebracions socials com noces, batejos, comunions o festes singulars.

El país del palmito visualitza fàcilment la marca de qualsevol empresa. Els palmiters han sabut aprofitar les possibilitats que ofereixen la litografia i la serigrafia per a adaptar-les a la decoració dels països de palmitos i així poder oferir regals promocionals ajustats a les necessitats dels clients.

La tècnica més utilitzada és la serigrafia, un procediment d'impressió i d'estampació en el qual el motiu es dibuixa en una tela de sedàs sobre la qual s'aplica i es tinta el text i les imatges que es volen imprimir.

La impressió de palmitos publicitaris ha evolucionat i s'han introduït nous materials i noves tècniques com la impressió digital per als països i alguns varetatges o el calat i gravat làser per als varetatges.

Palmito commemoratiu del primer centenari del Santíssim Crist dels Necessitats d'Aldaia. Aldaia, 1900.
Cedent: Abanicos Blay Villa
Palmito plegable amb varetatge (10+2) de fusta amb país de paper imprès.
Mesures: 50 x 25 x 13 cm.

Rockola Tio Sam blau. Aldaia, ca. 2015-2021.
Cedent: Mireia Fernández Sánchez
Palmito plegable publicitari per a discoteca Rockola amb varetatge (12+2) de plàstic negre i país de cotó litografiat.
Fabricat per Abanicos Taberner.
Mesures: 43 x 21,5 x 9,5 cm.

Unió Europea. Aldaia, 1989
Cedent: Antonio Pascual Rudilla
Palmito plegable amb varetatge (16+2) de fusta amb país de cotó serigrafiat amb tinta d'or.
Mesures: 41,5 x 23 x 16,5 cm
Regal de comiat presidencial de la Unió Europea del govern espanyol. Els dissenys daurats representen els símbols de la Unió Europea.

impressió digital

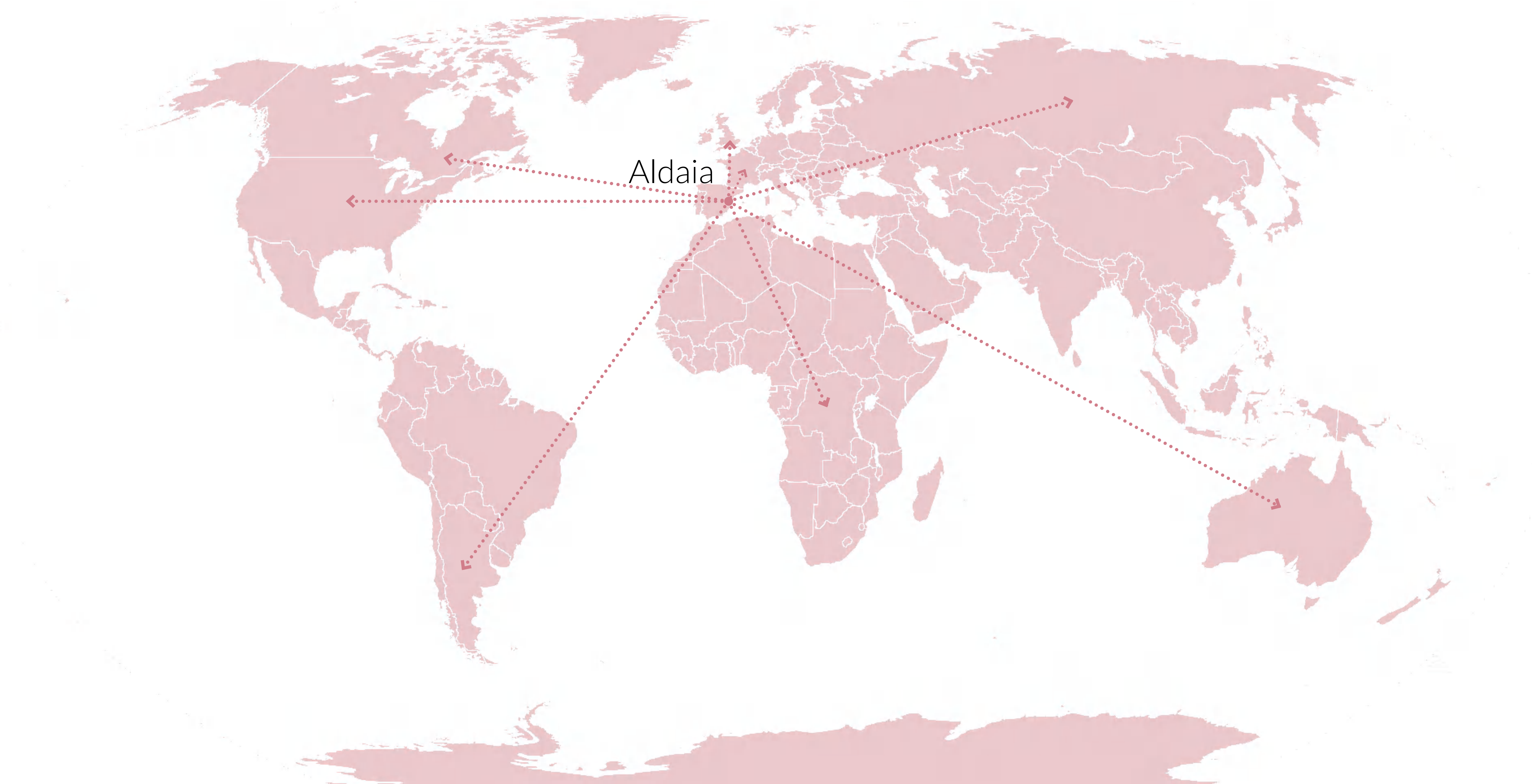
La muchacha con el pendiente de perla. España, 2008.
Cedent: Mireia Fernández
Palmito plegable amb varetatge (32+2) de fusta lacada i país de cotó.
Mesures: 41,5 x 21 x 19 cm
Col·lecció Planeta de Agostini, AbanicoArte.

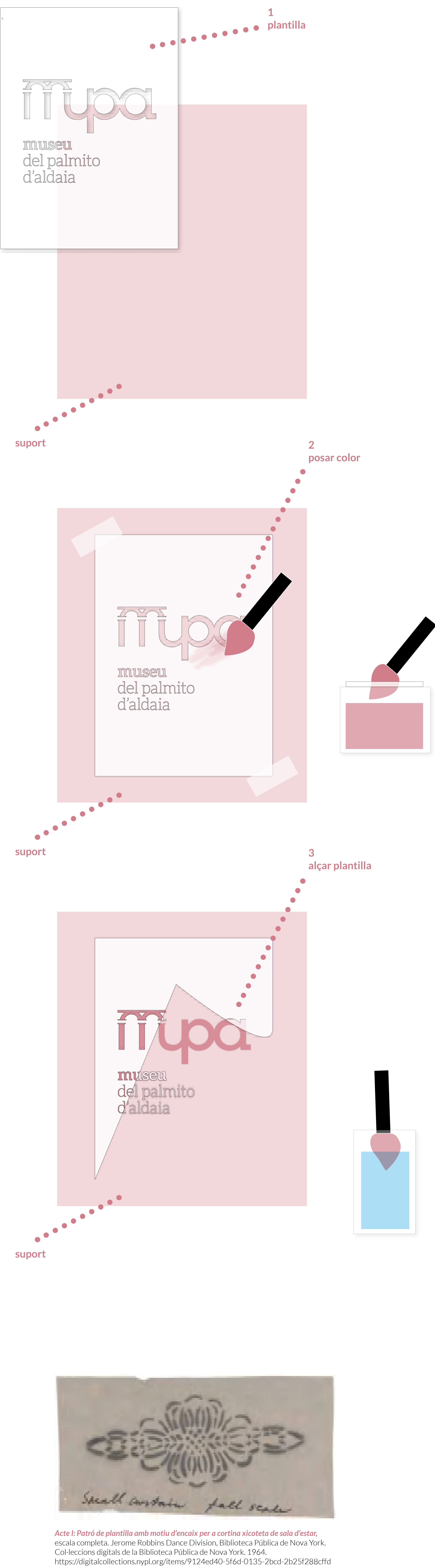
calat làser

gravat làser

L'estergit, l'antecedent més antic de la serigrafia

Serigrafia

Etimologia: Del llatí *Sericum* (seda) i del grec γραφή graphé (escriptura).

Definició: Procediment d'art gràfic basat en un mètode permeogràfic d'estampació en el qual l'artista intervé sobre una pantalla de seda, teixit sintètic o malla metàl·lica, obturant unes certes zones de la seua trama. L'estampació es realitza mitjançant la filtració de la tinta a través de les zones no obturades amb l'ajuda d'un rasquet.

L'estergit és una tècnica de reproducció d'imatges mil·lenària que consisteix a transferir un dibuix a través d'una plantilla a un suport receptor. En els orígens més primitius, aquestes plantilles es realitzaven mitjançant el punyit de les línies del disseny amb una agulla, de manera que en posar en contacte plantilla i suport i passar sobre el paper de dibuix un pinzell entintat o un pigment en pols, el color traspasa quedant marcat. El sistema va evolucionar i es va substituir el dibuix punyit per plantilles i patrons retallats sobre els quals es passa una brotxa donant lloc a l'antecedent directe de la serigrafia.

Les primeres manifestacions de l'estergit les trobem als jaciments arqueològics de les Grutes de Gargas al Pirineu francès o a la **Cueva de las Manos** de la Patagònia argentina. Els estergits van ser realitzats utilitzant les mans a manera de plantilla i bufant pols de sutge o un altre pigment amb una canya o os al voltant de la mà. Els egipcis van recórrer a aquesta tècnica en les seues pintures murals i en l'antiga Roma ho van utilitzar per a ensenyar els xiquets a escriure mitjançant unes tauletes amb les lletres estergides. Teodoric el Gran (493–526), Justinià I (482-555) i **Carlemany (742-814)** signaven els seus decrets seguint els contorns en un estergit amb or. Al llarg de l'Edat Mitjana, es van combinar estergits amb gravat en tacs de fusta en les estampes devotes, profanes i en els jocs de naips.

Cueva de las Manos (provincia de Santa Cruz, l'Argentina). Mans estergides amb una espècie d'aerògraf dos, 7.350 a. C. Atribució: de Marià - treball propi, domini públic. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=265811>

Signatura de Carlemany. Atribució: MambaVerde, CC BY-SA 3.0 <<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>>, via Wikimedia Commons

Del Japó Meiji als Estats Units i Europa

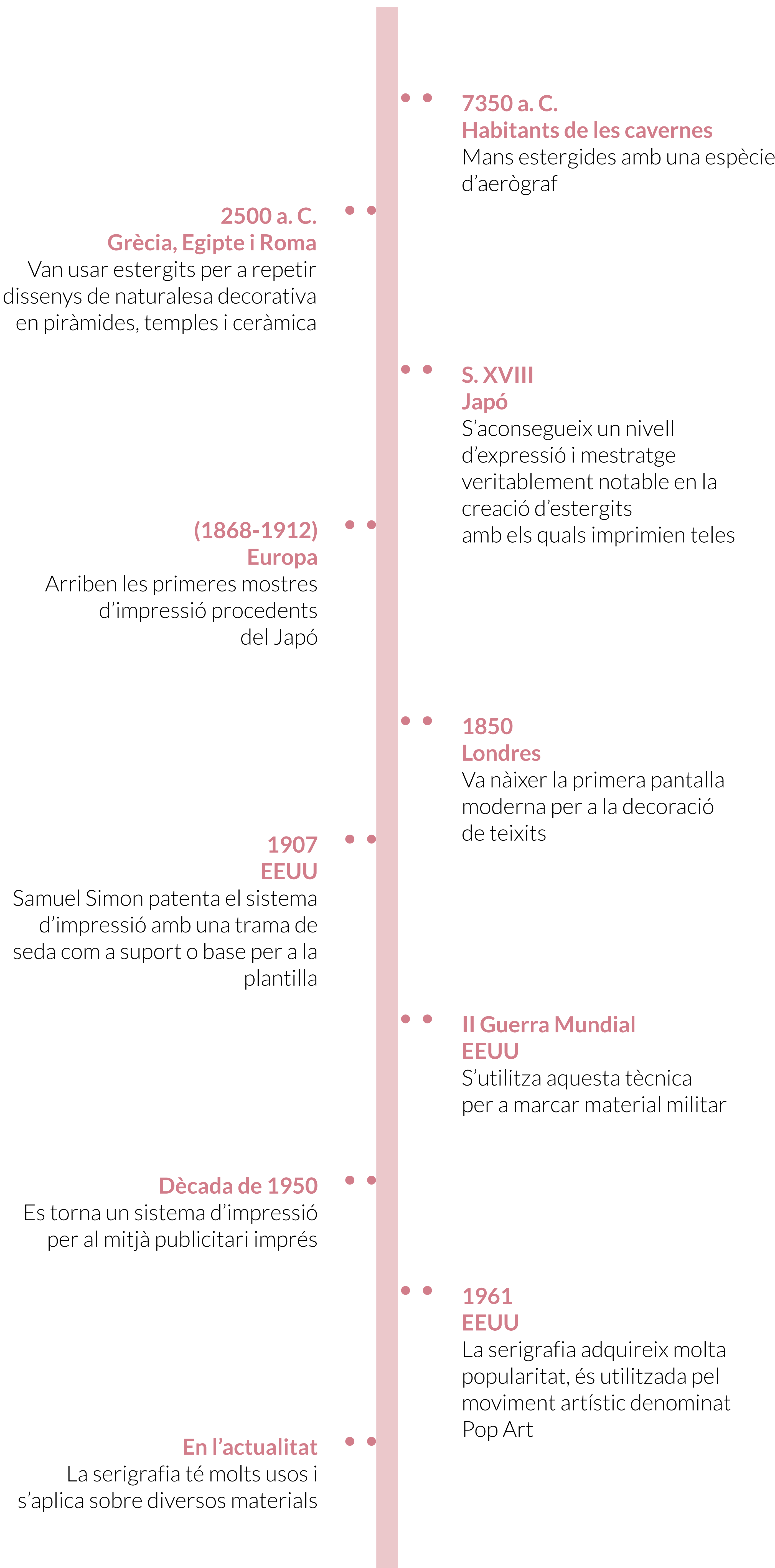

Plantilla de paper de morera, tani de caqui, tallada amb ganivet.
El concepte d'estergir va ser adaptat per dissenyadors a França a finals del segle XIX i finalment es va convertir en el prototip de la tècnica de serigrafia.
Origen: Japó, ca. 1800. Format: 25,4 x 40,6 cm.
Regal de la Sra. Gustav Radeke.
<https://risdmuseum.org/art-design/collection/katagami-pattern-paper-stencil-05119>

La tècnica de la serigrafia va anar evolucionant i en el segle XVIII els japonesos van ser els primers a fabricar **plantilles de paper** subjectes amb teixits de cabell o de seda, enllaçant els elements de reserva entre si com a base sustentadora. Some Ja Yu Sen va ser el primer que va elaborar una pantalla, utilitzant com a base una malla de cabells i fixant sobre ella una silueta de paper untada en oli per a repel·lir les tintes a l'aigua.

La tècnica de la serigrafia

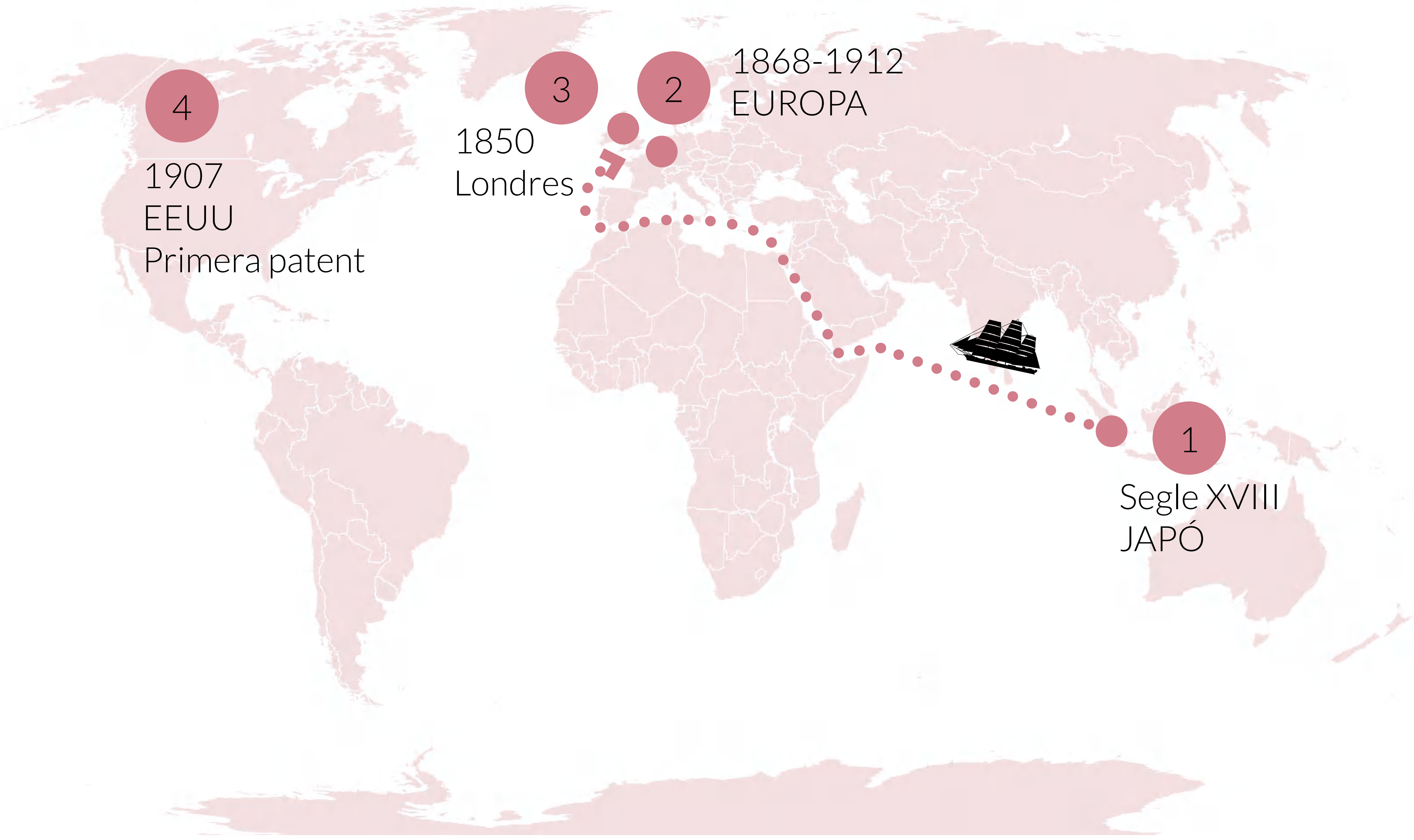

Les primeres estampacions realitzades amb les primitives pantalles van arribar a Europa al començament del període Meiji (1868-1912), quan les illes nipones es van obrir al món exterior. Les primeres mostres van arribar en vaixells holandesos a Anglaterra i es van utilitzar exclusivament en la decoració de teixits.

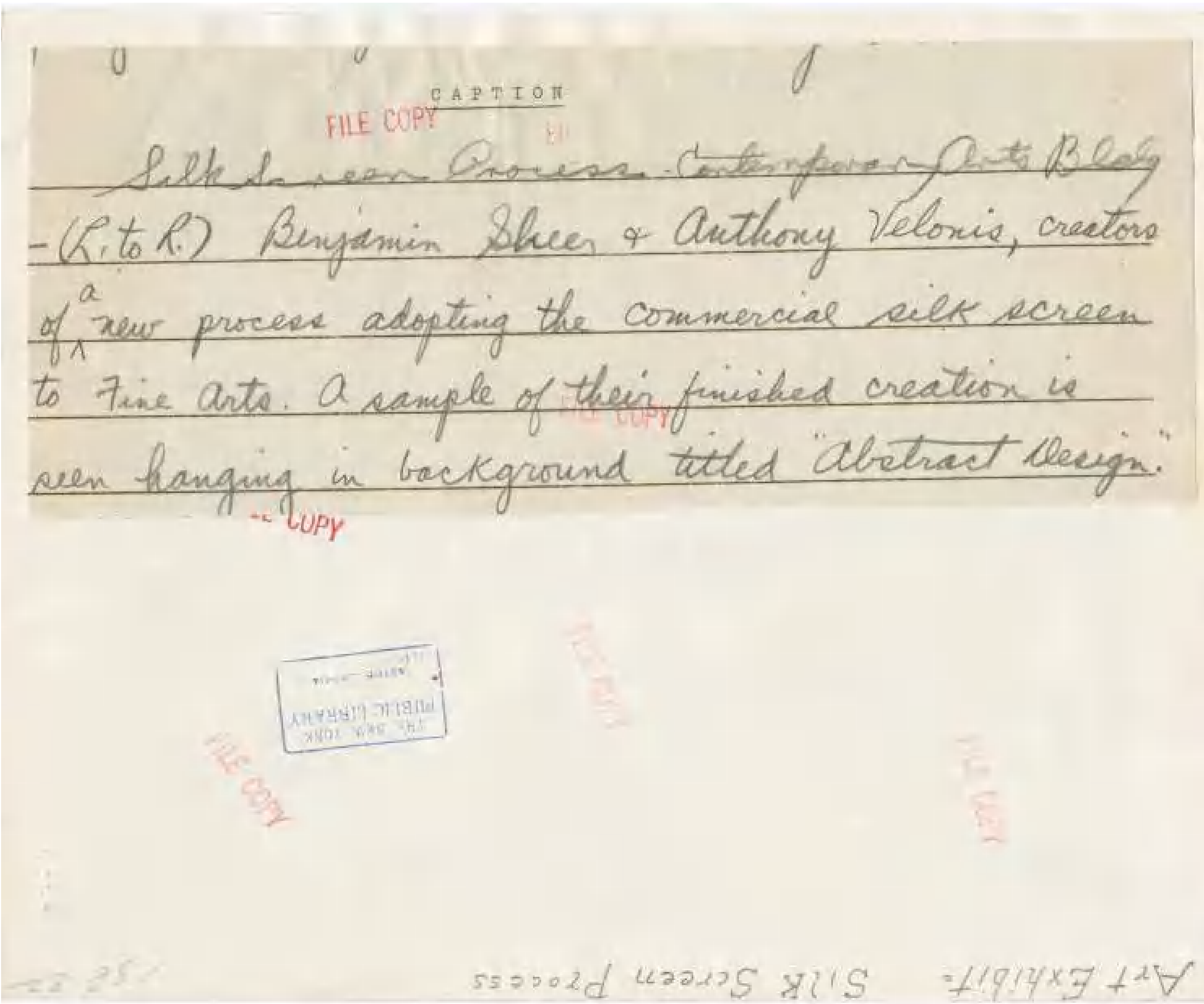
La primera pantalla moderna va nèixer en 1850 a Londres per a la decoració de teixits i es va emprar des de llavors tant a Anglaterra com a Lió (França), on va rebre el nom d'impressió a la lionesa. El procediment consistia a elaborar una pantalla amb sedes de planar la farina, tibades en un marc de fusta i clicada per un dibuix directe amb la tècnica del block-out. La pantalla s'estampava amb brotxa i en els anys següents, la brotxa va ser substituïda per una fulla de feltre muntada en una fusta, i aquesta va ser substituïda per una làmina de cautxú. En 1907 en els EE.UU. figura la primera patent que es coneix de serigrafia per Samuel Simon de Manchester, basada en el procediment de muntar sobre una pantalla de seda una plantilla que quedava fixa durant l'estampat. Malgrat els avanços, la tècnica no va acabar d'entusiasmar als europeus i el seu desenvolupament va ser lent, mentre que en els EE.UU. va florir ràpidament aconseguint aquest país el lideratge i la promoció de la tècnica.

Fragment de quimono d'estiu per a dona (Yukata) amb il·lustracions de la novel·la de 1802 "Hizakurige" d'Ikkū Jipensha (1765-1831).
Imprès a través d'una plantilla, les plantilles s'usen repetidament per a fer un patró repetitiu.
Aquesta tècnica, denominada **Katazome**, és considerada com precursora de la serigrafia.
Origen: Japó, període Edo, principis del segle XIX.
Teixit de tafetà de cotó, tenyit resistent a la pasta estampat (katazome); folre de crepè de seda.
<https://web.archive.org/web/20160313204720/http%3A//collections.lacma.org/node/211843>

La impressió serigràfica al servei de la publicitat

Exhibicions d'art (Art estatunidenc avui). Demostració d'una impressió serigràfica d'Anthony Velonis. Divisió de Manuscrits i Arxius, Biblioteca Pública de Nova York. Col·leccions digitals de la Biblioteca Pública de Nova York. 1935 - 1945. <https://digitalcollections.nypl.org/items/5e66b3e8-ea1b-d471-e040-e00a180654d7>

Etiqueta Hotel Ascovilla, Ascona. Anònim, ca. 1950. Tècnica: Serigrafia <https://www.galerie123.com/fr/affiche-ancienne-originale/49424/hotel-ascovilla-ascona/>

Estampació contínua en taula lionesa.

Díptic de Marilyn (1962), serigrafia realitzada per l'artista de pop americana Andy Warhol. La peça original és actualment propietat de la Tate Gallery. Font: CCO Domini publique.

Durant la Segona Guerra Mundial l'exèrcit americà va utilitzar la serigrafia per a estampar banderoles, instruccions i etiquetes i després de la guerra alguns militars especialitzats van rescatar aquest excedent que va servir per a fer treballs publicitaris, embalatges, cobertes o decoracions.

La serigrafia artística va arrelar amb força als EE.UU. **Anthony Velonis** va tindre la missió d'introduir als artistes en el món de la serigrafia, i Guy Maccoy va realitzar la primera exposició en 1938. En 1940 un grup de dotze artistes es van associar i van fundar el Silk Screen Group (Grup de Serigrafia) per a demostrar que treballaven en una tècnica amb futur i dos anys després van passar a dir-se la National Serigraph Society (Societat Nacional de Serigrafia).

La serigrafia artística se separa conceptualment de la serigrafia publicitària en 1940, quan Karl Zigrosser, del Philadelphia Museum of Fine Art (Museu de Belles Arts de Filadelfia) encunya el terme “serigrafia” per a designar el producte artístic i «screen processe printing» per a designar a la **serigrafia comercial i publicitària**.

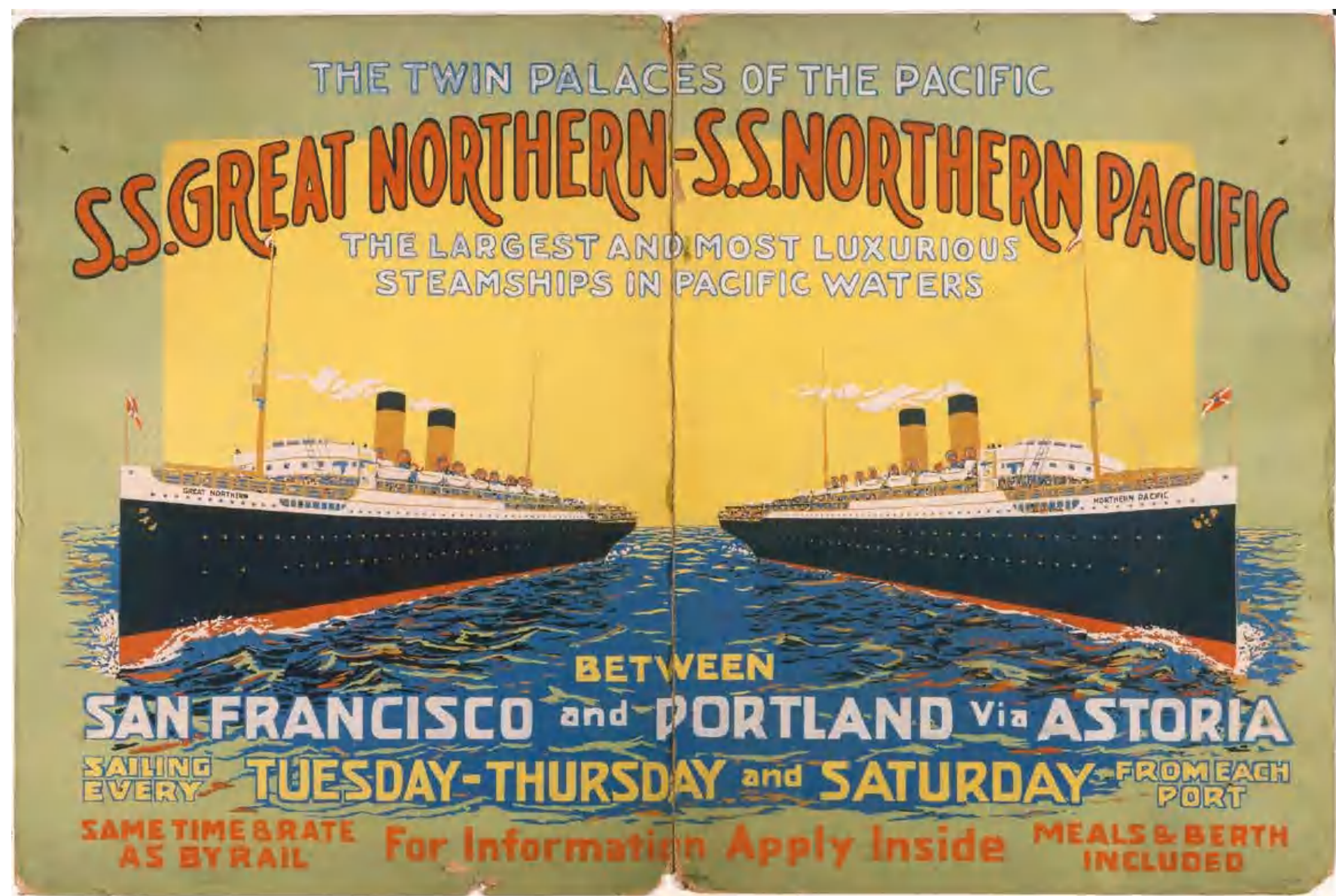
A Europa, els esdeveniments bèl·lics van contribuir al desenvolupament de la serigrafia dedicada al **marcatge industrial**. La gran varietat de suports que es poden utilitzar, les grans tirades i la utilització de colors intensos, van posicionar la tècnica entre les preferides de la indústria publicitària i tèxtil, creant-se a la fi de la dècada dels 50 la Association Française de la Serigraphie (Associació Francesa de Serigrafia).

L'èxit definitiu de la tècnica es va donar novament en la dècada dels seixanta als EE.UU. El naixement del Pop Art va consolidar a Manhattan com a capital d'art i va marcar el compàs de l'art internacional prenent el relleu a França. Van ser molts els artistes que van utilitzar **la serigrafia com a mitjà d'expressió**, com ara D'Arcangelo, Dine, Jones, Laing, Liechtenstein, Ramos, Rosenquist o Wesselmann, entre altres, però potser, el més destacat i mundialment conegut per les seues serigrafies va ser Andy Warhol.

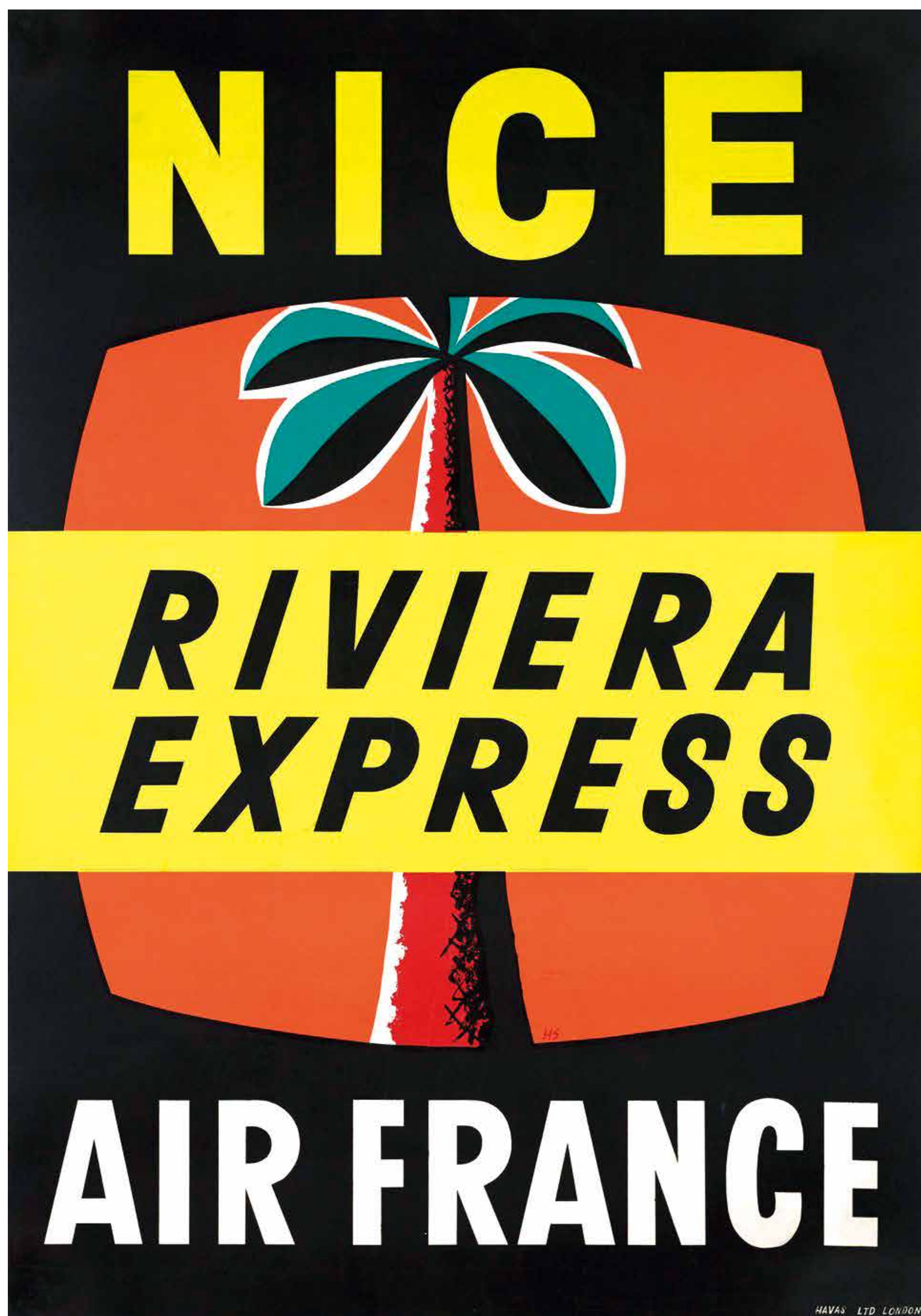
Els primers impulsors de la serigrafia industrial

Primera postal important de feltre amb impressió serigràfica.
Record de productes serigràfiats, ca. 1910.
<http://www.signindustry.com/screen/articles/images/2014-04-01-pennant-1910s.jpg>

S. S. Great Northern-S. S. Pacific nord, C. 1916. Roy C. Beck, estatunidenc, 1893 - 1984.
Serigrafia a color, en dues parts (cartell). Impres per Selectasine Co., San Francisco, fundada en 1915.
Philadelphia Museum of Art. Donació de l'artista, 1972. Número d'accés: 1972-74-1ab

Cartell Nica, Riviera Express, Air France HS, ca. 1958.
Tècnica: Serigrafia. Impressor: Havas
<https://www.galerie123.com/fr/affiche-ancienne-originale/45210/nice-riviera-express-air-france/>

Cartel 15ª temporada del Cine-Club de Lausana. Roger Geiser, 1960.
Tècnica: serigrafia. Impres: Dupertuis, Lausana.
<https://www.galerie123.com/fr/affiche-ancienne-originale/47148/cin%C3%A9-club-15e-saison-du-cin%C3%A9-club-de-lausanne/>

Les primeres experiències de caràcter industrial en les **aplicacions gràfiques de la serigrafia es van donar als EE.UU. entre 1906 i 1910**, aconseguint el lideratge i la promoció de la tècnica. A Europa, concretament a Berlín, Kosloff i Biegeleisen van realitzar la primera demostració serigràfica batejant el procediment com *Siedbruck*, però no van obtindre l'èxit desitjat i van emigrar als EE.UU.

En 1915 la **societat Selctasine de San Francisco** va desenvolupar el seu propi sistema de difusió de la tècnica, tornant a Londres cap a 1925 on Selctasine crea el primer taller europeu.

La indústria publicitària també va saber veure els avantatges que ofereixen **les arts gràfiques com a mitjà de difusió**, sent la serigrafia una de les principals opcions gràcies a què és una tècnica versàtil que abasta un gran camp d'actuació amb grans tirades, a baix cost i obtenint colors molt intensos.

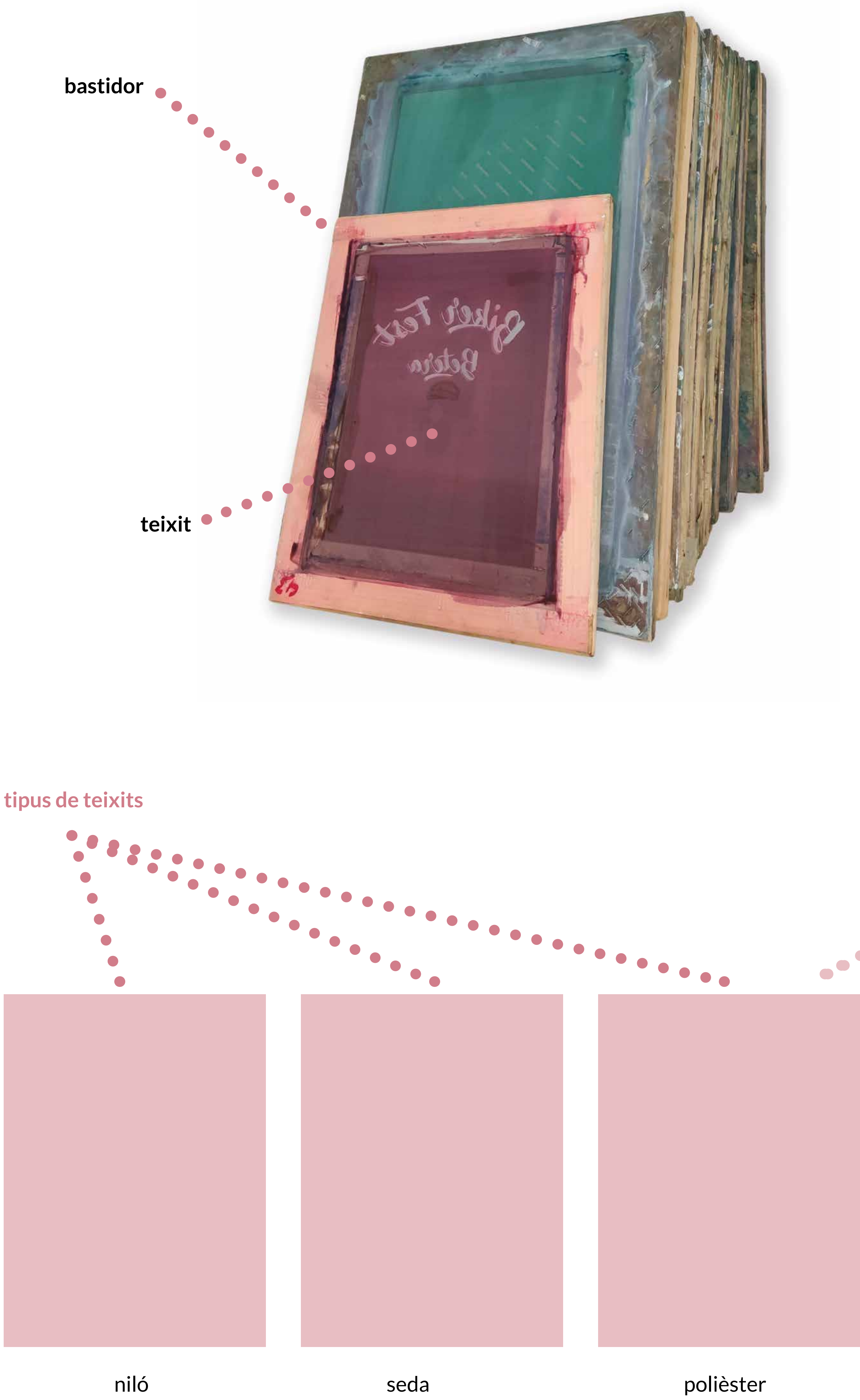
La funció de la publicitat és la venda d'un producte i les agències recorrien constantment a l'art com a font de reflexió i inspiració. **El cartell o reclam publicitari va ser un pretext per a investigar** en noves concepcions gràfiques. Les agències publicitàries van establir un nou sistema de producció dividit en departaments però relacionats entre si, perdent la individualitat i l'empremta de l'artista per a obtindre un acabat industrial.

Etiqueta de maleta Grand-Hotel Gooiland. Anònim, ca. 1950.
Serigrafia a color.
<https://www.galerie123.com/fr/affiche-ancienne-originale/49231/grand-hotel-gooiland/>

Ferramentes de preimpressió

Pantalla

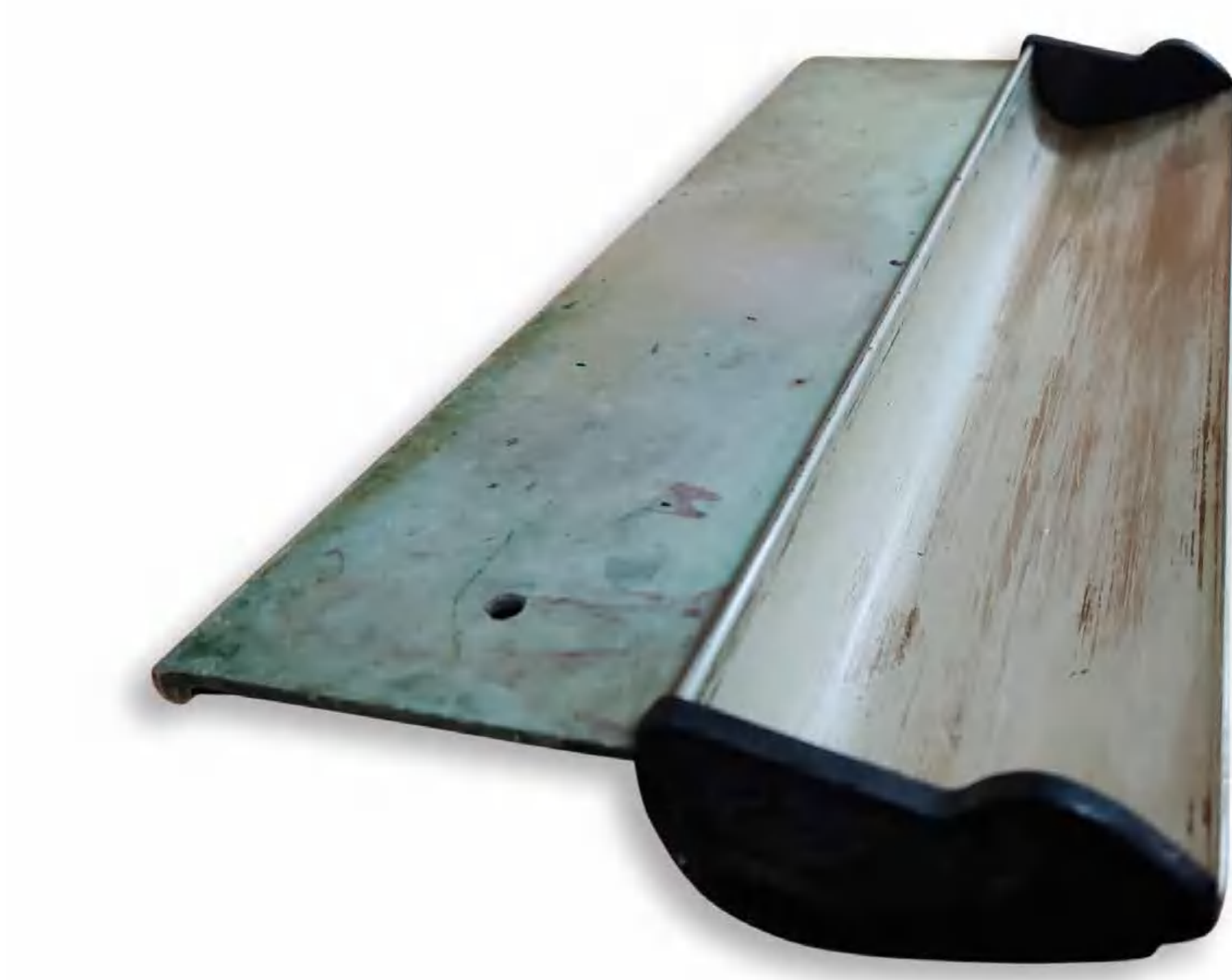

La pantalla és un instrument fonamental en l'estampació serigràfica ja que d'ella depén en gran manera la qualitat del resultat. La pantalla està constituïda per un bastidor de fusta, ferro o alumini amb una gasa tibada.

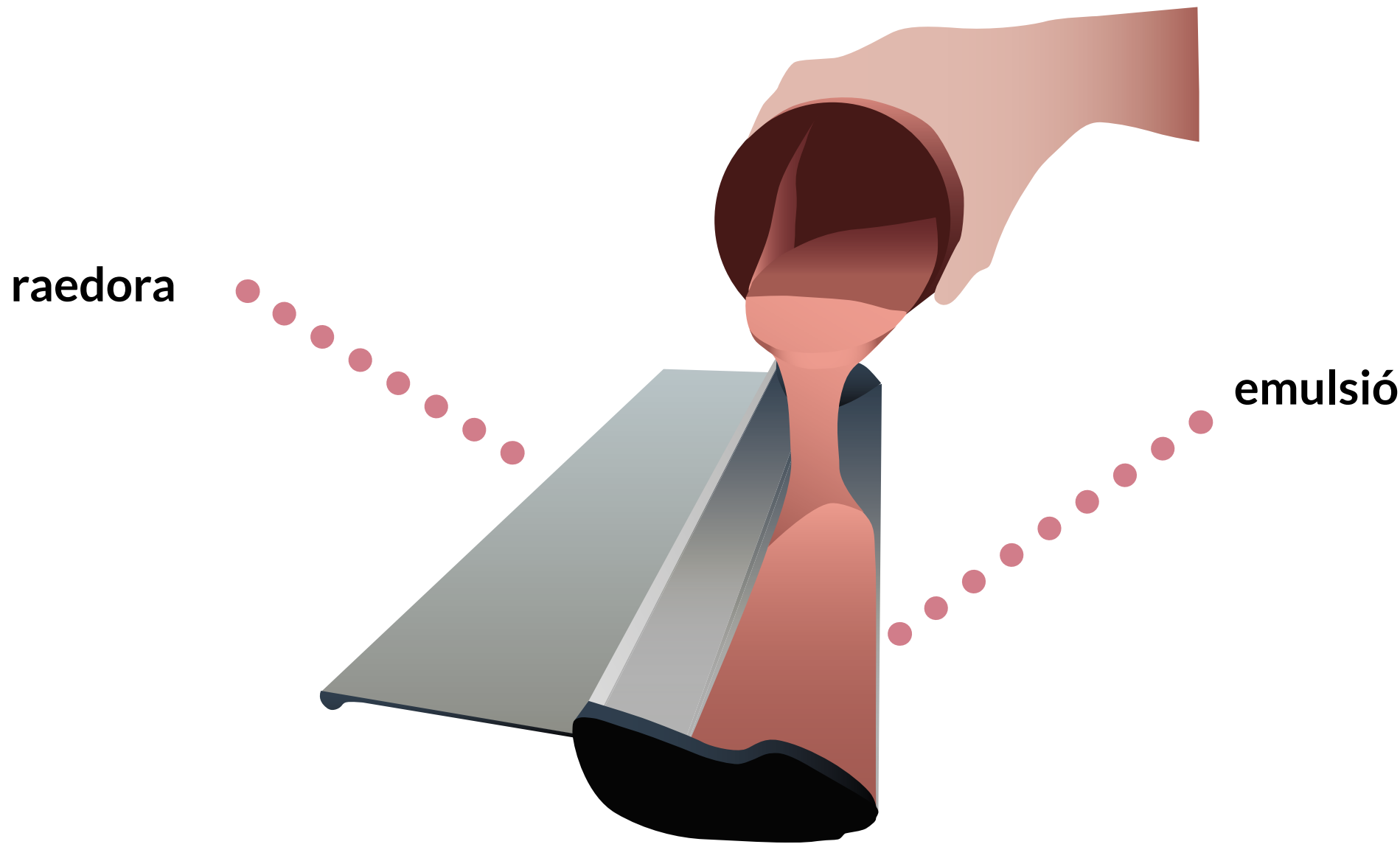
En l'actualitat podem trobar una gran varietat de teixits per a la seua confecció, entre els quals es troben **la seda, el niló, els teixits metàl·lics, les gases tenyides, gases UV, el denominat combitext (mescla de niló i coure) o el polièster**, sent aquesta última la més utilitzada donada la seua resistència, elasticitat i estabilitat quan a les variacions d'humitat i temperatura.

La densitat de la malla es tria depenent del grau de detall del treball i el depòsit de tinta que es desitge. Els treballs amb un elevat grau de detall, com són els textos o dissenys amb línies fines, requeriran una malla de major filatura perquè deixe una menor càrrega de tinta en passar el rasquet. Si per contra, el treball a estampar és una imatge que requereix major càrrega de tinta, requerirà una malla de menor filatura. Entre les filatures més comunes es troben les de 41-50 fils/cm, 81-90 fils/cm i 111-120 fils/cm.

Emulsió

Raedora: és un senzill i imprescindible accessori que et permet una còmoda i ràpida aplicació de l'emulsió sobre les pantalles de serigrafia.

El procés d'emulsionat consisteix a aplicar a la pantalla una pel·lícula d'emulsió sensibilitzada amb diazo, amb l'ajuda d'una raedora. Aquesta operació s'aplica de mullat a mullat, és a dir, consisteix a aplicar una capa d'una banda de la pantalla i seguidament aplicar-ho a l'altre; o mullat sobre sec, és a dir, aplicar una capa d'emulsió i quan s'asseque, aplicar una segona capa. Una vegada emulsionada, no ha de quedar exposada a la llum.